

УДК 343.37:349.415
М. В. КУМАНОВСЬКИЙ,

аспірант

*Науково дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса НАПрН України*

**ПРОБЛЕМА ПРЕДМЕТУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 239² КК
УКРАЇНИ (НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ЗЕМЛЯМИ ВОДНОГО ФОНДУ
В ОСОБЛИВО ВЕЛИКИХ РОЗМІРАХ)**

У статті досліджується предмет злочину, передбаченого ст. 239² КК України. Визначаються ознаки, за допомогою яких цей предмет злочину виділяється з-поміж інших предметів злочинів проти довкілля.

Кримінально-правова охорона земель водного фонду стала можливою після введення у 2009р. до КК України статті 239² з передбаченням у ній покарання за незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах.

Предмет цього злочину є недостатньо дослідженим у кримінальному праві, що обумовлено як дискусійністю питання про загальне поняття предмету злочину, так і відсутністю наукових праць з теми предмета незаконного заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах. Висловлене підтверджує актуальність дослідження, деякі результати якого викладені.

Метою цієї наукової роботи є надання авторської позиції щодо предмета злочину, передбаченого ст. 239² КК України, зокрема, з'ясування, яка саме річ матеріального світу[1,267-268] є таким предметом, а також встановлення ознак (властивостей), що, образно кажучи, ідентифікують його у законодавстві й навколишньому природному середовищі.

Про проблему предметів злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, в тій чи іншій мірі згадували у своїх працях Е.М.Жевлаков[2], В. А. Широков[3], В. Я. Тацій[4,61-71], Ю. І. Ляпунов[5,44-75], С. Б. Гавриш[6,85-107], В. К. Матвійчук[7,178-200], Н. В. Нетеса[8,36-58], А.М.Шульга[9,94-98].

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах належить до злочинів, які в науці кримінального права прийнято називати «предметними». Більше того, предмет цього злочину прямо вказаний у диспозиції ст. 239² КК України.

Уявляється, що для визначення суті предмета досліджуваного злочину потрібно навести загальне поняття предмета злочину. В науці кримінального права під предметом злочину більшість вчених розуміють будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи конкретного складу злочину[10,100;11,35;12,33]. Ще одна проблема, яка є актуальною, – це місце предмета злочину у складі злочину. Проаналізувавши наукові праці, в яких в певній мірі досліджується ця проблематика, вважаємо, що слід погодитися з позицією В.Я.Тация, що предмет злочину є факультативною ознакою складу злочину, яка частіше за все існує поряд з об'єктом[13,40-41].

Перш ніж перейти до визначення предмета досліджуваного злочину, на наше переконання, потрібно визначити його ознаки. Доцільно буде розподілити їх на: 1) загальні (ознаки, які притаманні будь-якому предмету злочину); 2) родові (стосуються лише предметів певної групи злочинів) та 3) безпосередні (визначають предмет конкретного злочину і вирізняють його з-поміж інших).

Серед загальних ознак прийнято виділяти: фізичну ознаку, тобто предмети злочинів – це речі матеріального світу, які сприймаються людиною за допомогою органів чуття або технічними засобами; соціальну ознаку, яка визначає значення предмета для людини і суспільства, є результатом їх існування; і, нарешті, юридичну ознаку, що полягає в охороні цього предмета за допомогою приписів Кримінального кодексу України.

Родові ознаки предмета злочину, передбаченого ст. 239² КК, є спільними для предметів злочинів, що розташовані у розділі VIII Особливої частини КК України, та вирізняють останні від предметів злочинів, розміщених в інших розділах Кодексу. Для з'ясування таких властивостей доцільно звернути увагу на позиції представників вітчизняної науки кримінального права С. Б. Гавриша та В.К.Матвійчука.

С.Б. Гавриш першим спробував вирішити цю проблему, виділивши загальні ознаки природного об'єкта як об'єкта злочину. Автор називає їх ознаками об'єкта злочину, що зумовлено його підходом до визначення об'єкта злочину як певного блага. Водночас він фактично відмовляється від предмета злочину. Ми будемо розглядати його точку зору в площині предмета злочину. Отже, родові ознаки предметів злочинів проти довкілля він розділяє на дві групи: (1) загальні екологічні ознаки; (2) соціально-юридичні ознаки [6,86-103].

В.К. Матвійчук визначає родові ознаки в межах правового й екологічного статусів предметів злочинів проти довкілля. Правовий статус, на його думку, характеризується: 1) виключністю права власності українського народу на природні об'єкти, які є предметом складу злочину, що стосується навколишнього природного середовища; 2) невіддільністю предметів указаних злочинів від навколишнього природного середовища з точки зору права; 3) виключністю предметів злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, із господарського обігу (за винятком землі); 4) відособленістю предмета зазначених злочинів у натурально-речовій формі (за винятком атмосферного повітря); 5) наявністю межі володіння природними об'єктами (предметами злочину); 6) поширеністю національного законодавства щодо предмета злочину. У свою чергу екологічний статус: 1) складається із природної речовини, яка залучена у суспільне виробництво або потенційно може бути до нього залучена; 2) зв'язок з природним середовищем; 3) неповторність і глибока індивідуальність предмета складів злочинів; 4) крайня рухливість предмета цих складів злочинів; 5) можливість самовідтворення предметів складів злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища; 6) природне походження предметів цих складів злочинів; 7) не перебування на балансі державних і колективних організацій; 8) не відображаються у бухгалтерських звітах та балансах і враховуються лише у натуральному вигляді[7,197-198].

Аналіз наведених визначень дозволяє зробити такі зауваження: 1) цікавий перелік ознак, представлений С.Б. Гавришем, по своїй суті, стосується природних об'єктів, які виступають як об'єкти злочинів; він є не зовсім повним; 2) щодо позиції В. К. Матвійчука, то тут доцільно погодитись з критикою цієї позиції Н.

В. Нетесою, що ознаки: не перебування на балансі державних і колективних організацій та не відображення у бухгалтерських звітах та балансах – не зовсім точне визначення ознак, що характеризують екологічний статус, тому що їх зміст охоплюється такою ознакою, як виключність предметів злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, із господарського обігу[8,50]. З урахуванням наведеного зауваження позиція В.К. Матвійчука здається найбільш переконливою. І саме цей перелік ознак, на наш погляд, доцільно вважати родовими ознаками для предмета злочину, передбаченого ст. 239² КК України.

Уявляється необхідним, на даному етапі сформулювати предмет даного злочину і з'ясувати його зміст, після чого перейти до виділення його безпосередніх ознак. Виходячи з тексту диспозиції ст.239² КК України, предмет цього злочину слід визначити як *поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду*. Саме цей предмет визначають і інші науковці[14,53;15,754-755;16,6], але доповнимо – *в особливо великому розмірі*.

Відразу потрібно відмітити, що у назві ст. 239² КК та диспозиції її частини першої законодавець припустився помилки, тому що зміст предмета злочину, який впливає з назви статті, набагато ширший, ніж це зазначається у тексті статті. Так, у назві йдеться про «землі водного фонду», а у тексті диспозиції - про поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду, що за змістом є вузьким. Таку розбіжність слід виправити шляхом удосконалення назви цієї статті з викладенням у такий редакції: «Незаконне заволодіння поверхневим (грунтовим) шаром земель водного фонду».

Диспозиція частин досліджуваної статті є бланкетною, в якій лише називається предмет злочину без його визначення. Для з'ясування його змісту слід звернутися до інших нормативно-правових актів. Аналіз Земельного кодексу України, Водного кодексу України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» і т. п. показує, що законодавча дефініція поняття «поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду» сьогодні є відсутньою. Це свідчить про те, що дане термінологічне словосполучення вперше введено саме в Кримінальний кодекс України і це ускладнює встановлення ознак, а також з'ясування змісту предмета злочину, передбаченого ст. 239² КК. У такому

випадку, щоб досягти задекларованої у статті мети, визначаємо його зміст методом формально-логічного та граматичного тлумачення – шляхом встановлення змісту і наведення тлумачення кожного з окремих термінів у цьому законодавчому словосполученні. Логічно почати розгляд понять від найширшого за своїм змістом до найвужчого, коли кожне попереднє включає в себе наступне: ***земля - землі водного фонду - поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду.***

Стаття 14 Конституції України визначає землю як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною нашої держави. Дана норма вкотре підкреслює важливість предмета досліджуваного злочину. Досить широке пояснення поняття земля (землі) надається у тлумачних словниках, а саме : 1. Верхній шар земної кори. Земляна поверхня, площина, по якій ходять. 2. Ґрунт, який обробляється і використовується для вирощування рослин[17,457;18,144;19,232].

Юридичне визначення міститься у ст. 1 Закону України «Про охорону земель», в якій наголошується, що земля - це поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею. Всі землі, які знаходяться в межах території України, можна класифікувати за різними критеріями. В нашому випадку останнім, виступає цільове призначення земель. І саме за цією особливістю ст.19 Закону виділяє дев'ять категорій земель, серед яких Де окремим пунктом згадує і землі водного фонду. В спеціальній літературі питання про виділення земель водного фонду в самостійну категорію викликало тривалу дискусію. Окремі автори виступали проти виділення такого виду земель. Інші, навпаки, відстоюють позицію щодо виокремлення цієї категорії земель, посилаючись на основне призначення земель водного фонду.

Вперше на дискусійність проблеми в цьому питанні звернув увагу А.М.Турубінер. Але цей автор обмежував зміст категорії земель водного фонду в порівнянні з теперішнім його розумінням, відносив до них лише дно водойм і водогосподарчі спорудження.

З'ясовуючи значення земель водного фонду, можна погодитись з твердженням О.М. Дроваль, що категорія земель водного фонду України має досить складну структуру та важливе значення. Саме водні об'єкти, які домінують у конкретній екосистемі, повинні мати і мають у своєму складі землі водного фонду[20]. На превеликий жаль, землі водного фонду не були предметом дослідження в галузі земельного та екологічного права, тому їх визначення викликає труднощі й у кримінальному праві.

На основі граматичного та формально-логічного тлумачення земель водного фонду можливо припустити, що такими є землі України, які певним чином пов'язані з водним фондом, тобто це територія, до якої прилягають або на якій знаходяться ті чи інші водойми. Конкретизацію наведеного здійснимо шляхом звернення до ст. 58 Земельного кодексу та ст. 4 Водного кодексу України, де наданий схожий за змістом склад земель водного фонду. Враховуючи те, що Земельний кодекс України був прийнятий дещо пізніше ніж Водний кодекс України, беремо за основу положення першого, в якому вказується, що до земель водного фонду належать землі, зайняті: а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами, не зайнятими лісами; б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм, крім земель, зайнятих лісами; в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; г) береговими смугами водних шляхів.

Вирішальне значення для встановлення змісту та ознак предмета досліджуваного злочину є сучасний підхід законодавця, який обмежує його, оскільки в статті йдеться, як вже зазначалося раніше, лише про поверхневий (грунтовий) шар вище названих земель. Як відомо, шар - це ряд, пласт однорідної речовини, що суцільною масою вкриває кого-, що-небудь, простягаючись у просторі[17,1613]. А те, яке саме значення законодавець надав словам «поверхневий», «грунтовий», потрібно з'ясувати більш детально. Постає запитання, як тлумачити зміст цих термінів зокрема, їх співвідношення. Складається враження, що автори законопроекту не брали до уваги Методичних рекомендацій щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог

нормопроектної техніки[21]. А відступ від правил законодавчої техніки, як зауважують науковці, призводить до виникнення нечітких правових положень, прогалин, суперечностей[22,20]. З нашої точки зору, ці два поняття у сукупності можна розуміти у двох значеннях.

З однієї сторони, терміни «поверхневий» і «грунтовий» можуть вживатися як рівнозначні поняття, синоніми. Зокрема, цю позицію відстоюють вчені П.Берзін і А. Мірошніченко. Автори стверджують, що рівнозначність понять поверхневого і ґрунтового шарів землі передбачається нормами Земельного кодексу (ст.79)[16,6]. Але підстав для такого висновку ми не бачимо. Адже у ч.2 ст. 79 цього Кодексу зазначено, що право власності на земельну ділянку поширюється на поверхневий (ґрунтовий) шар у межах цієї ділянки. В чому, виходячи з цього положення, проявляється рівнозначність цих понять, насправді незрозуміло. І якщо автори законопроекту вжили ці терміни як синоніми, то вони порушили вимогу щодо стислості, лаконічності викладення норми закону. Відтак, для правильного розуміння співвідношення цих понять, необхідно надати визначення кожного із них. Отже, поверхня – зверхній, зовнішній бік чого-небудь; верхній шар маси якої-небудь речовини, а поверхневий – це той, що розміщується, перебуває, відбувається і т. ін. на поверхні; ґрунт – верхній шар земної кори, придатний для життя рослин[17,993;18,459;19,526]. Аналізуючи наведені визначення, ми можемо констатувати, що поняття поверхневий поглинає, охоплює поняття ґрунтовий. Тобто можна зробити висновок, що розглядати вживання цих термінів як синонімів буде неправильно.

Із другої сторони, намагаючись розуміти співвідношення вищенаведених понять, можна припустити, що автори законопроекту застосували термін «ґрунтовий» як уточнюючий стосовно терміна «поверхневий». Так, на території України є багато водойм, дно яких складається із суцільного каменю (наприклад дно водойму поблизу м. Хуст Закарпатської області та багато інших). Отже, не весь поверхневий шар земель водного фонду є ґрунтовим. А законодавець ставить під охорону кримінального закону поверхневий шар земель водного фонду і уточнюючи, вказує, що цей шар повинен бути ґрунтовим.

Визначимо, що таке ґрунт і ґрунтовий шар. У тлумачному словнику відмічено про таке: «ґрунт – це верхній шар землі щодо його складу; морське, річкове і т. н. дно»[17,270]. У ст. 1 Закону України «Про охорону земель»[23] визначається, що ґрунт – це природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості – родючості. Отже, ґрунтовий шар може бути як на суші так і під водою (дно водойми), його основною особливістю – є те, що цей шар має бути родючим. Родючість - це здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту (ст.1 указанного Закону). Загальновідомо, що на дні моря, ріки чи озера ростуть рослини, значить, безсумніву можна стверджувати, що дно водойми є поверхневим (ґрунтовим) шаром.

Оскільки ми роз'яснили зміст поняття поверхневого та ґрунтового шару та їх співвідношення, напрошується запитання, чому законодавець використовує родове (поверхневий) та видове (ґрунтовий) поняття для визначення предмета досліджуваного злочину. Адже видове є частина родового, ґрунтовий шар землі являється саме верхнім шаром земної кори. Таким чином, законодавче формулювання є дещо нелогічним.

Підсумовуючи вищенаведене, на нашу думку, необхідно більш точно сформулювати предмет злочину. А саме: *«ґрунтовий шар земель водного фонду в особливо великому розмірі»*. А якщо появиться необхідність у кримінально-правовій охороні всієї поверхні земель водного фонду, тоді влучним буде таке формулювання: *«поверхневий шар земель водного фонду»*.

До типових (безпосередніх) ознак предмета досліджуваного злочину слід віднести: (1) *належність до земель з окремим (особливим) цільовим призначенням – земель водного фонду як складової літосфери* та (2) *їх державно-правове регулювання із притаманним імперативним методом*¹. Відповідно до чинної

¹ *Імперативний метод* — це метод владних приписів (наказів), який заснований на відносинах субординації (підпорядкування) одних суб'єктів іншим (застосовується в кримінальному, адміністративному та ін. галузях права).

Конституції України земля, перебуває під особливою охороною держави. Правовий статус земель водного фонду визначає глава 12 Земельного кодексу України. Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності (ч. 1 ст. 59 Земельного кодексу України). У свою чергу, п. «г» ч. 3 ст. 83 та п. «г» ч. 3 і п. «д» ч. 4 ст. 84 Земельного кодексу України вказують, що передача земель водного фонду у приватну власність заборонена, крім випадків передбачених Земельним кодексом України, зокрема ч. 2 ст. 59. Отже, у приватній власності землі водного фонду можуть бути лише при штучно створеному замкненому водоймі (до 3 га) на земельній ділянці, яка є у приватній власності. Стаття 59 Земельного кодексу України регулює право постійного і тимчасового користування цими землями. Право на проведення робіт на землях водного фонду потребує видачі спеціального дозволу: дана процедура передбачена в Порядку видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2005 р. № 557. Тобто, роблячи висновок, потрібно відмітити, що особлива охорона земель водного фонду з боку держави проявляється в законодавчому регулюванні права власності та права користування цими землями, а також у складній процедурі отримання дозволу на проведення робіт на таких землях.

Третя ознака предмета досліджуваного злочину (3) – це *поверхневість*. Як було зазначено, поверхнею є зовнішній бік, шар якої-небудь речовини, в нашому випадку земної кори. Земна кора – це верхня тверда оболонка Землі. Ознака поверхневість вказує, що предмет злочину, передбаченого ст. 239² КК перебуваючи в складі земної кори, може знаходитись тільки на межі твердої оболонки Землі з іншими середовищами. Землі водного фонду за цією ознакою можна розділити на дві групи: 1) ті, що межують з повітрям (атмосферою), до них можна віднести: острови; прибережні захисні смуги вздовж морів, річок та навколо водойм; береговими смугами водних шляхів; землі, на яких встановлюються водоохоронні зони; землі, зайняті гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; 2) інші, що межують із водою (гідросферою), тобто

виступають дном того чи іншого водойма: землі, зайняті морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, тощо.

Четверта ознака (4) - це *родючість*. Поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду є основою для росту великого різноманіття рослинних організмів. Тобто об'єктом нашої уваги є саме той поверхневий шар земель водного фонду, який характеризується родючістю. Іншими словами, предметом досліджуваного злочину є поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду, на якому ростуть рослини. І саме ґрунт і його основна властивість – родючість відрізняє цей предмет від іншої поверхні земель водного фонду. Ще раз підкреслимо, що родючість ґрунту – це здатність задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку.

Невіддільність, на нашу думку, виступає п'ятою (5) ознакою предмету, що досліджується. Землі водного фонду можна розуміти як певне нероздільне співвідношення землі з водним фондом. Землі водного фонду самі по собі (без водного об'єкта) існувати не можуть, вони будуть такими тільки при умові певної причетності до водних об'єктів. Наведемо деякі приклади видів земель водного фонду і визначимо, як саме вони співвідносяться з водними об'єктами. Землі водного фонду підрозділяються на 2 частини: безпосередньо покриті водою і прилеглі до водойм. Згідно зі ст. 60 Земельного кодексу України прибережні захисні смуги встановлюються вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм. Дно будь-якого водойма відноситься до землі водного фонду. Отже, можна з упевненістю стверджувати, що, поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду є невіддільний від водних об'єктів.

Шоста ознака (6) – *особливо великий розмір*, сьома (7) - це *водоохоронне і водообслуговуюче значення*. Незважаючи на те, що землі водного фонду складаються з двох частин, вони мають певну єдність, оскільки їх основним призначенням є раціональне використання і належна охорона вод. Правовий режим земель водного фонду тісно пов'язаний із характером експлуатації самих водних об'єктів, як правило, є комплексним і багатоцільовим. Землі, покриті водою, слугують певною основою і формою для водного об'єкта, «посудиною» яка

заповнена водою. Землі, що прилягають до водних об'єктів, використовуються для охорони поверхневих вод від забруднення, засмічення, збереження їх водності, будівництва й експлуатації споруд, які забезпечують задоволення питних, господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, курортних та інших потреб населення, а також сільськогосподарських, промислових, енергетичних, природоохоронних, транспортних, рибогосподарських та інших державних і суспільних потреб. Про це зазначено у статтях 60 та 63 Земельного кодексу України. Отже, поверхневому (грунтовому) шару земель водного фонду притаманне водоохоронне і водообслуговуюче значення.

Поверхневий (грунтовий) шар земель водного фонду - це річ матеріального світу, зокрема, явище природи. Враховуючи те, що явище – це філософська категорія, яка відображає зовнішні властивості предмета, які піддаються пізнанню безпосередньо в формах спостереження, доцільно навести визначальні властивості предмета нашого злочину як явища. І зробити це в контексті таких філософських категорій, як «якість», «кількість», «визначеність у просторі». Отож, з якісної сторони - це *грунтовий шар земель водного фонду*, якому властива *родючість*. Це та властивість, завдяки якій це явище природи відрізняється від інших, йому подібних. Родючість робить вагомий внесок в будь-яку екосистему. І важко уявити екологію довкілля, екологічну безпеку без цієї властивості поверхневого (грунтового) шару земель водного фонду.

Кількісна визначеність характеризується *розміром – особливо великим*. Про поширення та визначеність в просторі цього явища інформує також інша властивість - *поверхневість*. Предмет досліджуваного злочину як явище ми можемо спостерігати тільки на поверхні земної кори, і тим самим ми розуміємо його межі поширення в навколишньому природному середовищі. Ще однією властивістю є *невіддільність від водоймів*. Це говорить про те, що в природі можна спостерігати це явище тільки в поєднанні з водоймами. В законодавстві України встановлені чіткі межі земель водного фонду і початком визначення цієї межі є уріз води. Отже, значення виокремлення властивостей предмета злочину, передбаченого ст. 239² КК, як явища полягає у виявленні його сутності та ідентифікації і визначеності у довкіллі.

Здійснене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки: 1) предметом злочину, передбаченого у ст. 239² КК України, є ґрунтовий шар земель водного фонду в особливо великому розмірі; 2) основними, визначальними ознаками такого предмета є: (1) належність до земель зі спеціальним цільовим призначенням – земель водного фонду як складової літосфери; (2) державно-правове регулювання з притаманним імперативним методом; (3) поверхневість; (4) родючість; (5) невіддільність землі з водним фондом; (6) – особливо великий розмір; (7) водоохоронне і водообслуговуюче значення.

Список використаної літератури

1. Демидова Л. Майно як предмет злочину // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2010. – № 3. – с.267-275;
2. Жевлаков Э. Н. Общие вопросы квалификации преступлений в области охраны окружающей среды: учеб. пособ./ Э. Н. Жевлаков – М.: ВЮЗИ, 1986. – с.86
3. Широков В. А. Преступления в области охраны окружающей среды: учеб. пособ./ В. А. Широков – Хабаровск: Хабаровская высшая школа МВД СССР, 1985. – с.64
4. Тацій В. Я. Ответственность за хозяйственные преступления: объект и система [Текст] / В. Я. Тацій. – Х.: Вища шк., 1984. – с. 231
5. Ляпунов Ю. И. Уголовно-правовая охрана природы органами внутренних дел: учеб. Пособ./ Ю. И. Ляпунов – М.: изд-во Аккад. МВД СССР, 1974. – с.151
6. Гавриш, С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства [Текст] : науч. изд. / С. Б. Гавриш. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2002. – с. 634
7. Матвійчук В.К. Кримінально-правова охорона навколишнього середовища, (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): моногр./ В. К. Матвійчук – К.: «Азимут-Україна», 2005 – с. 464
8. Нетеса Н. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08/ Н. В. Нетеса – Х.: 2012. – с.232
9. Шульга А. М. Кримінально-правова охорона земель від забруднення або псування : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. М. Шульга – Х., 2004. – с. 211
10. Кримінальне право України: Особл. ч. : підруч. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [4-те вид.]– Х.: Право, 2010. – 270 с.
11. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В.Я. Тацій. – Х., Выща шк., 1988. – 198с.
12. Бажанов М. И. Уголовное право Украины: Общ.ч.: конспект лекций / М.И.Бажанов. – Днепропетровск, 1992. – 168с.
13. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: навч. посібник / В. Я. Тацій – Харків, УкрЮА, 1994. – 74с.

14. Митрофанов І. І. Злочини проти довкілля: навч. посіб. / І. І. Митрофанов, А. М. Притула. – Суми: Університет. кн., 2010. – 205 с.
15. Мельник М. І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [7-ме вид., переробл. та доп] / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Юрид. думка, 2010 – 1288 с.
16. Берзін П. Про законодавчі потуги вирішувати уявні проблеми в кримінальному праві / П. Берзін, А. Мірошніченко // Юридичний вісник України. – 2012. - № 24. – 16-22 черв. - с. 6
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови. (з додат. і допвн.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. - К. ; Ірпінь : Перун, 2005. - 1728 с.
18. Новий тлумачний словник української мови / [укл.: В. В. Яременко, О.М.Сліпушко]. - К. : Аконіт. – 2004. – 926 с.
19. Словарь русского языка / С. И. Ожегов [под ред. Н. Ю. Шведова]. - 23-е изд., испр. – М.: Рус. яз., 1991. - 915 с.
20. Дроваль, О.М. Правовий режим земель водного фонду. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13.DNI_2007/Pravo/21456.doc.htm
21. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Постанова колегії міністерства юстиції України від 21.11.2000р. №41 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0041323-00>
22. Законодавчий процес і парламентська законодавча процедура в Україні (проблеми якості, рекомендації щодо вдосконалення в контексті європейської практики): монографія / О.В.Скрипнюк, М.О.Теплюк, О.І.Ющик. – К.: Атіка-Н, 2010.– с.92
23. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV / Відом. Верховної Ради України. – 2003, № 39, – ст. 349

Надійшла до редколегії 17.12.2012

KUMANOVSKYI M. V. THE PROBLEM SUBJECT OF CRIME, UNDER ART. 2392 CC UKRAINE (MISAPPROPRIATION OF LANDS OF WATER FUND IN ESPECIALLY LARGE AMOUNTS)

The article examines the subject of crime provided st.239² Criminal Code of Ukraine. Determined signs by which stands out among other items crimes against the environment.

КУМАНОВСКИЙ М. В. ПРОБЛЕМА ПРЕДМЕТА ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТ. 2392 УК УКРАИНЫ (НЕЗАКОННОЕ ЗАВЛАДЕНИЕ ЗЕМЛЯМИ ВОДНОГО ФОНДА В ОСОБО КРУПНОМ РАЗМЕРЕ)

В статье исследуется предмет преступления предусмотренного ст.2392 УК Украины. Определяются признаки, с помощью которых этот предмет преступления выделяется среди других предметов преступлений против окружающей среды.